

ГОДИШЕН ДОКЛАД
за
2020 г.

За фондация „Институт за пазарна икономика”	3
Различната 2020 г.	4
Дейности, свързани с мисията	4
Проблемни аспекти на механизма по ЗДС и ЗОС при отчуждаването на имоти за държавни или общински нужди.....	4
Анализ на ефектите от разделянето на Висшия съдебен съвет на две професионални колегии в контекста на целите на Актуализираната стратегия за съдебна реформа.....	5
Планиране, изпълнение и отчитане на капиталовите разходи на съдебната власт	5
Дискусия върху популизма в стопанството и регулация на човешкото действие	5
Макроикономически сравнителен анализ на ефективността и ефикасността на социалното подпомагане в България.....	5
План за интегрирано развитие на Община Габрово 2021-2027 г.....	5
Икономически и инвестиционен профил на Столична община 2020 г.	6
Макроикономически анализ и прогноза за нуждите за изготвяне на бюджет на Столична община за 2021 г.....	6
Габрово – зелен, интелигентен, иновативен	6
Варна – град на знанието.....	6
Оценка на ефекта от COVID - 19 върху икономиката на София	7
Влиянието на COVID-19 върху икономиката на Бургас и региона.....	7
Влиянието на COVID-19 върху икономиката на Варна	7
Заетост и безработица на областите.....	7
"Регионални профили: показатели за развитие"	7
Алтернативен бюджет на ИПИ	7
Ден на данъчната свобода.....	8
Ситуационен анализ на публичните финанси в областта на политиките, свързани с децата и семейството.....	8
Инструмент за проследяване на инвестицията на българската държава в децата.....	8
Застъпническа дейност	9
Консултантска дейност на ИПИ	10
Присъствие в мрежата	10
Публични събития.....	11
Медийни изяви	11
Финанси	12

За фондация „Институт за пазарна икономика”

Фондация „Институт за пазарна икономика” е официално регистрирана на 15 март 1993 година.

От 2010 г. институтът е юридическо лице с нестопанска цел в обществена полза.

От 2018 г. институтът е пререгистриран в Търговски регистър и регистър на ЮЛНЦ.

Мисията на ИПИ е да развива и защитава пазарните подходи за преодоляване на предизвикателствата, пред които гражданите на България и в региона се изправят.

Средствата за това са:

- Застъпничество за принципите на индивидуална свобода и пазарна икономика;
- Разпространение на икономическо знание;
- Създаване на среда, в която лесно да се вземат информирани решения.

Целите на ИПИ са да предоставя независима оценка и анализ на политиката на правителството, както и да служи като трибуна за обмяна на възгледи и мнения.

Съвет на ИПИ (към края на 2020 г.)

- Красен Станчев (председател)
- Андрей Евтимов
- Левон Хампарцумян
- Кенет Лефковиц
- Георги Саракостов
- Боряна Димитрова

Екип на ИПИ (към края на 2020 г.)

1. Светла Костадинова, изпълнителен директор
2. Лъчезар Богданов, главен икономист
3. Петър Ганев, старши изследовател
4. Зорница Славова, старши икономист
5. Калоян Стайков, старши икономист
6. Адриан Николов, икономист
7. Петя Георгиева, икономист (отпуск по майчинство)
8. Иван Брегов, правен експерт, ръководител на Правна програма
9. Екатерина Баксанова, правен експерт
10. Дора Тодорова, главен счетоводител
11. Весела Добринова, офис мениджър

Различната 2020 г.

През 2020 г. всичко се промени. Организациите и хората трябваше бързо да се адаптират към тази промяна. В движение се случваха много неща, които не очаквахме. ИПИ имаше готовност да работи онлайн, като чрез данни и разбиране за икономиката да предоставя важна за вземане на решения актуална и релевантна информация.

През 2020 г. екипът на ИПИ се опита да подпомогне разбирането за ефектите от развиващата се КОВИД пандемия, да съдейства при правенето на политики от управляващи на различни нива, но не по-маловажно – да публикува коментари и анализи, ориентирани към предприемачите и гражданите в случващото се. Търсенето на информация и експертен поглед, заедно с краткосрочни прогнози за ефектите върху икономиката, общинските и националния бюджети, както и предложения за мерки, адресиращи проявленията от локдауна, бяха основна заетост на екипа.

Освен работата, свързана с пандемията, ИПИ продължи да задълбочава усилията си в следните области:

- Наблюдение, анализ и застъпничество за реформа на съдебната система;
- Повишаване на знанието за регионалното развитие с изключителен фокус върху общинските икономики;
- Застъпнически дейности за увеличаване на фискалната децентрализация;
- Задълбочаване на разбирането за ефективността на социалната политика;
- Идентифициране, разкриване и коментар на популистки политики;
- Ефекти и примери на популистки политики и регулации върху предприемаческата активност;
- Реформа на секторни политики в посока либерализация, повече конкуренция и пазар.

Дейности, свързани с мисията

През 2020 г. ИПИ публикува 20 задълбочени анализа, които изследват актуални теми и предлагат решения, основани на принципите на повече свобода – лична и за предприемачите.

Всички анализи са достъпни на страницата на ИПИ - <https://ime.bg/bg/analizi/>.

Проблемни аспекти на механизма по ЗДС и ЗОС при отчуждаването на имоти за държавни или общински нужди

Вече са наяве правни спорове, които показват, че в редица случаи правната несигурност и интересът на държавата на практика вземат превес пред инак гарантираното в чл. 17 от Конституцията на Република България право на частна собственост. В правовата държава неприкосновеността на частната собственост е основно право на гражданите, а задължение както на административния властови апарат, така и на националните съдилища е да гарантират неговата защита. Никакъв политически акт, маскиран зад публичен интерес, не може да оправдае национализация на собственост, която де факто се равнява на експроприация или конфискация поради несправедливостта на процедурата за отчуждаване и поради антипазарния механизъм за определяне на обезщетения. Този анализ представя правната рамка за

принудително отчуждаване на недвижимата собственост, практическите проблеми и добри примери за търсене на решения.

Анализ на ефектите от разделянето на Висшия съдебен съвет на две професионални колегии в контекста на целите на Актуализираната стратегия за съдебна реформа

Настоящият анализ има за цел да изследва дейността на осмия състав на Висшия съдебен съвет при изпълнение на основните му кадрови правомощия в областта на атестирането и конкурсите. Основна цел на изследването е да потърси отговор на въпроса гарант ли е ВСС за независимостта на съдебната власт в България чрез правилен кадрови подбор и развитие на персоналия състав на съдебната власт.

Планиране, изпълнение и отчитане на капиталовите разходи на съдебната власт

Въпреки широките възможности за гъвкавост в управление на капиталовите разходи в съдебната система, които са значително по-либерални в сравнение с бюджетните правомощия на останалите разпоредители с бюджетни кредити, прогнозирането, изпълнението и отчитането им страда от сходни проблеми. Независимо от ниския дял на капиталовите разходи от общия бюджет на съдебната система, планирането им е свръхоптимистично, тъй като няма година, в която да са изпълнени. В резултат на това, в края на годината, се прехвърлят част от неусвоените капиталови разходи към текущите разходи, например увеличение на възнагражденията на наетите лица.

Дискусия върху популизма в стопанството и регулация на човешкото действие

Настоящият материал отправя поглед към различни примери за икономически популизъм и регулации, които имат директен ефект върху стопанската активност и социалната среда в България. Без да са изчерпателни, дискутираните примери целят да представят картината в много различни човешки дейности - от споделяната икономика до социалните дейности, в които се наблюдава разрез между реалните нужди/решения и наличната нормативна рамка.

Макроикономически сравнителен анализ на ефективността и ефикасността на социалното подпомагане в България

Настоящият анализ разглежда ефектите от пропорционалното подоходно облагане в България и провежданата социална политика на макро ниво, вкл. в сравнение с останалите страни членки на Европейския съюз по отношение на тяхната ефективност и ефикасност за намаляване на неравенствата.

План за интегрирано развитие на Община Габрово 2021-2027 г.

Този анализ е изготвен за целите на План за интегрирано развитие на община Габрово 2021-2027 г. от екипа на ИПИ. Анализът на икономическото, социалното и екологичното състояние, на нуждите и потенциалите за развитие е изготвен за територията на цялата община Габрово. Същевременно, анализът взема под внимание всички съседни територии, които имат отношение към развитието на населените места в рамките на общината. Анализът отчита специфичните характеристики на община Габрово, дава детайлна информация за водещите предизвикателства и основния потенциал за развитие на общината, изследва мястото и ролята на общината за развитието на област Габрово и Северен централен район.

Икономически и инвестиционен профил на Столична община 2020 г.

Най-бързо растящият сектор на столицата е сформирани от информационно-комуникационните технологии (ИКТ) и далекосъобщенията, като в рамките на пет години произведената продукция в него се е увеличила почти два пъти – до 10,9 милиарда лева или 15% от целия обем на столичната икономика. Втора по тежест в икономиката на столицата е преработващата промишленост с 10,4 милиарда лева произведена продукция през 2019 г. Този отрасъл е движени от няколко големи ключови предприятия с предимно експортен профил, като сред важните подсектори са производството на метални изделия и хранително-вкусовата промишленост. Икономиката на София е силно доминирана от услугите, като това личи ясно от челното място, което търговията на едро и дребно заема в произведената продукция от нефинансовите предприятия в столицата. Търговията съставлява малко над 1/5 от общия обем на икономиката на София и е водещ сектор. През 2019 г. достига почти 17 милиарда лева.

Данните са изключително полезни за бъдещи инвеститори, както и за вече установени бизнеси и за това екипът на СОАПИ ще проведе редица срещи и инициативи за достигането на данните до възможно по-голям кръг бизнеси.

Макроикономически анализ и прогноза за нуждите за изготвяне на бюджет на Столична община за 2021 г.

В първата част на анализа са разгледани основните макроикономически показатели, които поставят рамката на бюджетното планиране на Столична община за 2021 г. Представено е състоянието на световната и европейската икономика, развитието на българската икономика през 2020 г. и прогнози за основни макроикономически индикатори за 2021 г.

Във втората част се разглежда ефектът на коронавируса върху заетостта, туризма, строителната активност и сделките с недвижими имоти в столицата, както е поставен фокус върху ефектите за приходната част на бюджета. Коронавирусът донесе безпрецедентен спад в икономиката на страната през второто тримесечие на 2020 г. Няма регион в България, който да не беше тежко засегнат от пандемията и в който да не се наблюдава сериозен ръст на безработицата. Разнообразната икономика на София, която е доминирана от услугите и в която преобладава работата в офис, беше своеобразен плюс за столицата в условията на извънредното положение, тъй като позволи голяма част от работната сила да премине към дистанционна работа. Някои от големите компании в сферата на информационните технологии и аутсорсинга вече обявиха запазване на този модел на работа поне до края на 2020 г.

Габрово – зелен, интелигентен, иновативен

Инвестиционният профил 2020 на Община Габрово съдържа информация за фирмите в града, инвестициите, човешкия капитал, заетостта и производителността, образователния сектор, индустриалните зони, много данни и информация, полезна и нужна за инвеститора и местната администрация в Габрово.

Варна – град на знанието

Документът представя показатели, свързани с профила на Варна, данни за макроикономическия, демографския профил и пазара на труда. В него е анализирана информация за последните три години – периода от 2016-2019 година. Основните акценти са „Варна – град на знанието“, „Наука, иновации и бизнес“, „Летният капитал“ – чуждестранни туристи и приходи в бюджета. Целта на документа е да бъде извършено ребрандиране на региона, с цел привличане на инвеститори и млади хора, създаване на нови работни места, както и на възможности за развитие на Варна като град на знанието, зелен и умен град.

Оценка на ефекта от COVID - 19 върху икономиката на София

Целта на доклада на ИПИ е да предостави информация за очакваното въздействие на COVID-19 на местно ниво върху различните индустрии, която би била от полза както на местната бизнес екосистема, така и на по-широк кръг от заинтересовани лица. Докладът също така цели да дефинира потенциални заплахи и възможности пред местната екосистема, да посочи възможни приложими в града мерки, да бъде инструмент за стартиране на диалог с местния бизнес и браншовите организации, за сътрудничество и съвместно дефиниране на мерки, които да подпомогнат възстановяването на икономиката в града след COVID-19, както и да послужи като първа стъпка към създаването на механизъм за следене на кризата и нейното влияние върху местната икономика в реално време.

Влиянието на COVID-19 върху икономиката на Бургас и региона

Бургас е един от водещите икономически центрове в страната, като през 2018 г. произведената продукция от предприятията, опериращи на територията на общината е на стойност 11 млрд. лв. Икономическият облик на цялата област в голяма степен се предопределя от развитието на областния център и от летния туристически сезон в периферията – особено на територията на община Несебър. Затова потенциалният ефект от кризата с коронавируса върху Бургас следва да отчита и евентуалните негативи върху летния туризъм в рамките на цялата област.

Влиянието на COVID-19 върху икономиката на Варна

Варна е най-големият икономически център в Северна България с произведена продукция от над 10 млрд. лв. за 2018 г. и близо 219 хил. заети лица в цялата област през 2019 г. Относително високата зависимост от туризма и международния трафик поставя морската столица в по-неблагоприятна позиция спрямо други големи градове. Пълната неяснота около бъдещето на летния туристически сезон излага на риск над 900 млн. лв. очаквани приходи в местната икономика от очакваните 730 хил. чуждестранните туристи в периода май-септември 2020 г.

Заетост и безработица на областите

Анализът се съсредоточава върху последните развития на областните трудови пазари и опитва да очертае ключовите предизвикателства пред развитието им в близко бъдеще. Въпреки рекордите в заетостта в повечето области и чувствителния спад на безработицата, няколко области остават настрана от общото положително развитие, а структурни проблеми поставят трудни предизвикателства пред бъдещето.

"Регионални профили: показатели за развитие"

За девета поредна година ИПИ представя „Регионални профили: показатели за развитие“ – единственият по рода си алманах на регионалното развитие в България. Изследването се основава на 62 индикатора, които оценяват икономическата и социалната среда в 28-те области в страната. Тази година в неговия обхват е социално-икономическото състояние на областите в България в навечерието на пандемията.

Алтернативен бюджет на ИПИ

През 2020 г. граждани, бизнес и правителства са в „непознати води“: пандемията от Ковид-19 причини криза с невиджани в последните десетилетия внезапност, дълбочина и въздействие

върху всеки аспект на социално-икономическия живот. Съставянето на бюджетна рамка за 2021 г. е предизвикателство не просто защото е трудно да прогнозираме стопанската динамика за следващата година, а и защото към момента не можем дори да оценим колко значим е ударът на пандемията през тази.

С предложението за Алтернативен бюджет 2021 г. ИПИ цели създаване по-добра среда за стартиране и разширяване на бизнес, за повече инвестиции, за разкриване на по-високо платени работни места, за развитие на човешкия капитал и повишаване на производителността. Това изисква по-ниски данъци, по-ниски и по-ефективни публични разходи и реформи за по-малко и по-качествени регулации.

Ден на данъчната свобода

Близо 140 дни ще работим за държавата през 2021 г. Въпреки тежкия удар на пандемията, през следващата година консолидираните приходи в бюджета се очаква да достигнат 47,6 млрд. лв. Заложеният в бюджета размер на брутния вътрешен продукт на страната през тази година е 124,5 млрд. лв., тоест средно за един календарен ден българите ще изработват по 341 млн. лв. Ако приемем, че всичко изработено от началото на годината отива в държавата хазна, то ще ни трябват 140 дни да я попълним. Това означава, че Денят на данъчна свобода през 2021 г. се пада на 20 май, което е най-късната дата за „данъчната“ свобода през последните над 10 години.

Ситуационен анализ на публичните финанси в областта на политиките, свързани с децата и семейството

През последните години разходите за социална закрила, свързана с деца, намаляват както като дял от БВП, така и като общи публични разходи. Има три основни причини: а/ БВП и общите публични разходи растат с висок номинален темп през този период; б/ Броят на бенефициентите леко намалява, както поради демографски причини, така и поради икономическия растеж, който увеличава доходите и следователно по-малко семейства отговарят на условията за обезщетения, проверявани по отношение на доходите; в/ размерът на обезщетението в ключови програми не е актуализиран, напр. за деца с увреждания няма промяна след голямото увеличение през 2017 г., същото важи и за еднократните обезщетения при раждане, месечното обезщетение за деца в семейството се е увеличило само леко. Като цяло комбинацията от горното води до по-ниски относителни разходи за социална защита. Анализът изследва текущото състояние и представя препоръки за повишаване на ефективността на държавните разходи, свързани с децата и семейството.

Инструмент за проследяване на инвестицията на българската държава в децата

През 2019 г. ИПИ разработи инструмент за проследяване на цялостната инвестиция от държавен бюджет на България в политики и цели, свързани с децата и семействата. Инструментът обхваща инвестициите на държавата в децата в следните три основни направления – образование, здравеопазване и социални дейности. Методиката за неговото изработване почива на преглед на международния опит и отчитане на местните специфики, включително основните стратегически документи в сферата на детските политики, държавните бюджети и програмните бюджети на релевантните ведомства за периода 2017-2019 г. Инструментът беше приложен пилотно за всяка от годините от избрания тригодишен период, което позволи да се направи обобщена оценка за цялостната инвестиция на държавата в детски политики за тези 3 години.

През 2020 г. ИПИ актуализира данните, заложи в инструмента и проведе обучение за ползвателите му. Инструментът има за цел да послужи за оценка на възвращаемостта от

инвестициите в детски политики и обвързване на направените инвестиции с постигнатите резултати не само в икономически план, но и в по-широкия спектър от социални ефекти.

Международно изследване и идентифициране на потенциални пазари за експортен растеж за българските МСП в избрани сектори

Предмет на изследването е износът на стоки и услуги от малки и средни предприятия, идентифициране на съществуващи конкурентни предимства, възможности за увеличаване на пазарния дял на съществуващи чуждестранни пазари, както и идентифициране на потенциални нови продуктови групи и търговски партньори. Проучването дава картина на търговските потоци, разкритите конкурентни предимства и динамиката на световната търговия непосредствено преди началото на кризата, причинена от пандемията от коронавирус. Изследването е базирано на статистически данни за външната търговия, като са отчетени и ключови макроикономически и социални показатели за разглежданите пазари. Разглеждат се и няколко сценария за възможна трансформация на структурата на търсенето и предлагането в резултат на кризата, както и с оглед очаквани политически решения и промяна в организацията на труда и потребителските навици в Европа.

Обобщение за аналитичната дейност на ИПИ през 2020 г.:

- ✓ По-голямата част от анализите бяха представени чрез съобщения до медиите, поради невъзможност за големи публични събития.
- ✓ Четири анализа бяха използвани в оперативен порядък за вземане на решения от общинските администрации.
- ✓ За седем анализа бяха изготвени писма, които бяха изпратени до заинтересовани страни, включително Народно събрание, изпълнителна власт, общини и други административни органи, провеждащи публични политики.
- ✓ Изводи и препоръки от някои анализи са използвани от водещи политически партии в предизборните програми и събития през годината.

Застъпническа дейност

Сред основните средства за постигане на целите на ИПИ е осъществяването на застъпническа дейност чрез участие в организирания процес на обществени консултации от администрацията. Изпращането на официални становища е част от този процес. През 2020 г. екипът на ИПИ изпрати следните официални становища:

1. **Позиция** относно опита за подмяна на конституционния дебат
2. **Становище на ИПИ** и неправителствени организации относно Директива 2014/42/ЕС на ЕП и Съвета за обезпечаване и конфискация на средства и облаги от престъпна дейност в Европейския съюз
3. **Становище на ИПИ** до 44 Народно събрание на Република България, Министерски съвет и посланиците на държавите-членки на ЕС относно Законопроект за изменение и

допълнение на Закона за юридическите лица с нестопанска цел, вх. № 054-01-60 от 1.07.2020 г.

4. **Становище на ИПИ** до Комисия по бюджет и финанси на НС във връзка с обсъждане на предложения за промяна на ДДС
5. **Становище на ИПИ** до Експертна работна група към Съвета за прилагане на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система
6. **Становище на ИПИ** относно Проект на Регионална схема за пространствено развитие на Северен централен район (СЦР) 2021-2027
7. **Становище на ИПИ** във връзка с предстоящата инициатива от президентската институция по реда на чл. 154 от Конституцията на Република България

Всички те са достъпни на страницата на ИПИ - <https://ime.bg/bg/articles/stanovishta-na-ipi-2020-2022/>

Консултантска дейност на ИПИ

Стопанската дейност на екипа позволява частично финансиране на дейностите по мисията на ИПИ, но има и по-важна функция – задълбочаване на знанието за икономическите процеси в страната и добиване на познание за развитието на конкретни сектори, проблемите и предизвикателствата пред предприемачите. През изминалата година ИПИ изготви аналитични доклади за няколко големи компании от Топ 30, както и за няколко секторни асоциации.

Присъствие в мрежата

В унисон с работата си ИПИ поддържа няколко **страници**.

1. Сайт на ИПИ - www.ime.bg
2. 265 истории за икономика – www.265obshtini.bg
3. 2% в твоята община - <http://dvenasto.bg/>
4. Икономическата библиотека на ИПИ и БМА - <http://library.ime.bg/>
5. Бедността в България - <http://www.bednostbg.info/>
6. Социалната политика в България - <https://socialchangebg.info/>
7. Регионални профили - <http://www.regionalprofiles.bg/>
8. Моите данъци - <https://www.kolkodavam.bg/>

Публични събития

Пандемията промени начина на комуникация на ИПИ и бяха организирани само две публични събития.

- Представяне на 8-то издание на [Регионални профили: показатели за развитие](#)
- Представяне на 18-тото издание на [Алтернативен бюджет с ниски данъци на ИПИ](#).

Видно от информацията, това са редовни събития на ИПИ, които не бяха отложени дори и поради пандемията. Те вече имат създадена редовна публика, има очакване за представянето на изданията и са силно разпознаваеми от обществеността. Медиите също очакват публикациите и ги отразяват широко.

Медийни изяви

Медийните изяви на екипа на ИПИ показват активно търсене на експертизата на екипа от страна на медиите.

Сред основните медийни партньори на ИПИ през 2020 г. можем да открием Дарик радио, в. Капитал, сп. Мениджър, Блумбърг ТВ, ТВ България он ер, БНР, БНТ, mediapool.bg, Dnevnik.bg, в. Сера, в. 24 часа, Клуб Z, Investor.bg, ТВ+, bTV, Нова ТВ и др.

Освен публичните събития, основен инструмент на ИПИ за достигане до медиите е седмичният бюлетин на ИПИ „Преглед на стопанската политика“ (http://ime.bg/bg/pr_bg/), който излиза всеки петък с актуални коментари по икономически и правни теми.

За разширяване на своята аудитория, включително и сред медиите, ИПИ използва активно и социалните мрежи.

Финанси

Общите приходи през 2020 г достигат 661 хил. лв. , което представлява увеличение с 18 пр.п. в сравнение с 2019 г. Спад се наблюдава в приходите от проекти и приходите от дарения. За сметка на тях, приходите от консултантска дейност регистрират увеличение от 164 пр.п., което компенсира намалението на приходите от проекти и дарения.

Разходите за заплати формират над 80% от общите разходи и запазват относителния си дял за последните 5 години.

Основни финансови данни на ИПИ, хил. лв.

хил. лв.	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Приходи от проекти	237	104	416	621	577	506	442	377	514	504	426	307
Приходи от стоп. дейност	692	30	44	41	283	100	70	194	44	161	134	354
Др. приходи	0	0	0	0	0	0	9	5	0	5	0	0
ОБЩО Приходи	929	134	460	662	860	606	521	576	558	670	560	661
Разходи за проекти	237	99	416	574	483	491	442	377	496	549	468	303
Разходи за стоп. дейност	518	175	52	37	93	171	93	193	45	162	132	304
Др. разходи	0	0	0	0	4	0	1	0	18	4	1	4
ОБЩО Разходи	755	274	468	611	580	662	536	570	559	715	601	611

Основните партньори на ИПИ, които финансират дейността са:

- Фондация „Америка за България“
- Фондация за свободата Фридрих Науман
- Фонд Активни граждани на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (ФМ на ЕИП) 2014–2021 г., финансиран от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия
- Atlas Network
- Оперативна програма „Добро управление“
- Частни компании
- Индивидуални дарители.

Повече финансова информация е достъпна на страницата на ИПИ - <https://ime.bg/bg/articles/finansowa-informaciq/>.

Работата на ИПИ се одитира от АФА ООД.